

Determinanty výchovy

Základní studijní literatura:

Svobodová, J., Šmahelová, B. Kapitoly z obecné pedagogiky. Brno: MSD, 2007.
ISBN 978-80-86633-81-7.

Šmahelová, B. Nástin vývoje pedagogického myšlení. Brno: MSD, 2008. ISBN 978-80-7392-040-1.

Determinace – 1.vymezení – určení pojmů,
2.stanovení vývojového směru,
3.vztah mezi určujícím a určovaným.

Determinovat – určit, vymezit, předurčit, označit
vlastnostmi,....

Výchova – proces vzájemného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji.

Různá pojetí výchovy – ovlivnění :

- sociokulturními podmínkami,
- odlišnými koncepcemi pojetí člověka,
- akcentací jednotlivých stránek výchovného procesu.

Pojetí výchovy - výchova jako:

1. Plně řízený proces ovlivnění nehotového člověka pedagogem nebo institucí, naplněný snahou podřídít jej normám společnosti („model pedeutologický“)
2. Proces akcentující úlohu samotného vychovávaného jako subjektu vlastního formování s výrazným podílem osobnosti na vlastním utváření („model pedocentrický“)
3. Proces akcentující interakci mezi učitelem a žákem; účinnost výchovy je závislá na míře interiorizace výchovných vlivů vychovávaným jedincem, jeho otevřenosti pedagogickému působení, adekvátní jeho zkušenosti a potřebě zdokonalovat se („m. integrující- vyvážený“)

V moderním pojetí je výchova chápána především jako proces záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi, stimulujících jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.

Vnitřní a vnější faktory (podmínky) vývoje člověka

Vnitřní: - vrozené a zděděné dispozice (předpoklady druhové, rodové, individuální

(genotyp)

- fenotyp (genotyp + vliv prostředí)

Vnější: - prostředí - zejména společenské
+ výchova

Otázka – „ Je možné přesně nebo alespoň přibližně vyjádřit v kolika procentech je vývoj dítěte ovlivňován faktory dědičnosti a vedle toho výchovou a vlivy prostředí ?“

- V první fázi vývoje nového organismu představuje vnější prostředí tělo matky a vlivy, které na ně působí,
- po narození se výrazně rozšiřuje pole působnosti vnějších sil ovlivňujících dítě,
- střetávání s měnícími se podmínkami prostředí je považováno za hnací sílu vývoje každého živého organismu, tedy i člověka,
- čím je dítě starší, tím se na základě celého svého předchozího vývoje vyrovnává aktivněji a samostatněji s vlivy prostředí, které ho obklopují.

Genotyp – soubor všech dispozic, získaných při splynutí zárodečných buněk.

Fenotyp – soubor znaků, kterými se projevuje jedinec v určitém okamžiku své existence a svého vývoje, například již v některé fázi svého nitroděložního vývoje a potom v kterékoliv etapě svého života.

Zděděné dispozice pro znaky rodové a druhové určují, jak bude jedinec vypadat, například jeho pohlaví, rysy tváře, barvu očí, vlasů, kůže, krevní skupinu, stavbu mozku, ale také některé odchylky od normálního vývoje jako je barvoslepost, krvácivost, rozštěp rtu, náchylnost k některým nemocem apod.

Přecenění, podcenění a vyvážené ocenění jednotlivých vývojových faktorů:

- teorie samovývoje (člověk se už rodí básníkem, vědcem, virtuosem nebo zločincem, tulákem, prostitutkou („ pedagogický pesimismus“- „vychovatel se může snažit sebevíc, proti vnitřním faktorům vývoje člověka mnoho nezmůže“,.....)
- „ Dejte mně tucet dětí a možnost zcela usměrňovat jejich prostředí a já vám z nich udělám, co si budete přát: vědce,, komisaře, profesory nebo zločince.“ 1919-J.B.Watson („pedagogický utopismus“)
- „ pedagogický realismus“- je v něm optimismus, který se opírá o význam vnějších faktorů vývoje člověka, ale reálný, respektující hranice, vymezené vrozenými a dědičnými předpoklady pro vývoj jedince.